

Nâng cao kỹ năng dạy học lý luận chính trị cho sinh viên ở các trường đại học trong tình hình mới

Ngô Quang Duy*

*ThS. Khoa LLCT, Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội

Received: 29/4/2024; Accepted: 3/5/2024; Published: 10/5/2024

Abstract: Improving the quality of political theory teaching is one of the important solutions to protect the Party's ideological foundation in the new situation. Therefore, political theory lecturers need to practice their political qualities and bravery, improve their professional qualifications, and at the same time develop basic teaching skills: Lecture preparation skills, implementation skills, learning outcomes evaluation skills. Skills are closely related to each other in the process of teaching political theory. Skills training requires attention and support from training institutions and high determination from instructors.

Keywords: Teaching, political theory, university

1. Đặt vấn đề

Nâng cao chất lượng giảng viên (GV) lý luận chính trị (LLCT) là nhiệm vụ trọng tâm trong công tác xây dựng Đảng hiện nay. Nghị quyết số 32-NQ/TW của Bộ Chính trị về tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng công tác đào tạo, bồi dưỡng LLCT đã khẳng định: “Đổi mới phương pháp giảng dạy và học tập theo hướng phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học, lấy người học làm trung tâm, người học tham gia tích cực vào quá trình đào tạo; giúp học viên tiếp tục tự học, bổ sung, mở rộng và nâng cao kiến thức, rèn luyện về phương pháp tư duy, khả năng vận dụng giải quyết tình huống thực tiễn; xây dựng đội ngũ GV có chất lượng, có kiến thức chuyên sâu và kinh nghiệm hoạt động thực tiễn, có phương pháp giảng dạy phù hợp và tâm huyết với nghề”⁽¹⁾.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Vai trò của GV dạy LLCT tại các trường đại học (TĐH) hiện nay

Hiện nay, dưới sự phát triển mạnh mẽ của làn sóng cách mạng công nghiệp lần thứ tư, thực hiện CDS đã tác động mạnh mẽ đến mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Quá trình đó đã mang đến nhiều cơ hội và thách thức cho sự nghiệp giáo dục và đào tạo ở nước ta nói chung. Trong đó, hoạt động dạy và học các môn LLCT cũng không nằm ngoài sự tác động đó. Thế nên, một yêu cầu quan trọng đặt ra hiện nay là đội ngũ GV LLCT cần phải hoàn thiện và phát triển không ngừng để thực tốt thực hiện tốt vai trò sau

Trước hết, với vai trò là người truyền thụ kiến thức, giảng dạy là nhiệm vụ chính và xuyên suốt của GV, là lực lượng trực tiếp đảm nhận vai trò truyền

thụ lý luận của chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; quan điểm, đường lối của Đảng đến với SV, đây chính là những bộ phận quan trọng cấu thành nền tảng tư tưởng của Đảng ta. Đặc thù chung của các môn học LLCT là khô khan, trừu tượng, nên khó hấp dẫn người học và nhiều vấn đề vượt quá tầm hiểu biết của SV, dẫn đến khó khăn trong việc học tập, tiếp thu bài giảng, đây là một thách thức lớn đối với GV. Tuy nhiên, với kiến thức chuyên môn vững vàng, cùng sự linh hoạt, sáng tạo trong giảng dạy, GV hoàn toàn có thể uyển chuyển từ sự khô khan, trừu tượng thành những nội dung sinh động bằng những liên hệ thực tiễn gần gũi. Từ đó, giúp SV tiếp nhận kiến thức một cách tự nhiên nhưng hiệu quả. Cụ thể, trong giảng dạy triết học Mác - Lênin, thông qua việc phân tích các nguyên lý, các quy luật, các cặp phạm trù, từ đó giúp SV nhận thức được quy luật vận động và phát triển của sự vật, hiện tượng là một quá trình khách quan. Đây là cơ sở để SV nhìn nhận đánh giá cũng như giải quyết các vấn đề một cách khoa học hơn. Với môn Kinh tế chính trị Mác - Lênin, nghiên cứu nội dung sẽ giúp SV thấy được tất yếu của con đường đi lên Chủ nghĩa xã hội bỏ qua Chủ nghĩa tư bản ở nước ta. Hay với môn Chủ nghĩa xã hội khoa học bằng việc làm rõ lực lượng, cách thức xây dựng chủ nghĩa xã hội, về mô hình chủ nghĩa xã hội hiện thực ở Việt Nam. Qua đây, SV sẽ nhận thức được vai trò trách nhiệm của mình trong sự nghiệp chung của đất nước. Giúp cho SV thấy rằng, LLCT không mông lung, mà là sự cô đọng từ đời sống chính trị, từ thực tiễn sinh động của quá trình xây dựng và phát triển đất nước.

2.2. Thực trạng giảng dạy LLCT ở các TĐH hiện nay

Hiện nay, cuộc Cách mạng Công nghiệp lần thứ tư đã và đang tác động sâu rộng đến mọi lĩnh vực của đời sống, đem lại nhiều thuận lợi cũng như thách thức mới đối với giáo dục và đào tạo. Sự phát triển của công nghệ thông tin khiến tri thức tăng ngày càng nhanh, kiến thức không còn là tài sản riêng của nhà trường. Thông qua các công cụ đa phương tiện, người học có thể cập nhật, khai thác kho tri thức chung của nhân loại. Việc tìm kiếm thông tin trở nên nhanh chóng giúp người học có khả năng giải quyết vấn đề và xử lý nhiều thông tin cùng một lúc. Theo cách dạy truyền thống, GV chỉ mang kiến thức đến cho người học sẽ không đáp ứng được yêu cầu của giáo dục cũng như nhu cầu học tập của người học. Ngày nay, GV cần dạy cho người học cách tìm kiếm, chiếm lĩnh tri thức để đảm bảo cho việc tự học suốt đời. Thông qua sử dụng các phương pháp dạy học tích cực kết hợp với phương tiện dạy học hiện đại, GV tiến hành dạy học hiệu quả theo các hình thức dạy học khác nhau. Cho dù thực hiện theo hình thức nào, giảng dạy LLCT phải đảm bảo các yêu cầu sau: kiên định về tính Đảng trong bài giảng; tính định hướng cho người học trong nghiên cứu nội dung bài giảng; vấn đề giảng dạy được hệ thống hoá, tập trung vào những cái mới, phối hợp hài hoà giữa những vấn đề lý luận với thực tiễn; những vấn đề mới do sự phát triển của khoa học công nghệ đặt ra cần được lý giải; thông qua trao đổi, phân tích, giải thích giúp người học dễ dàng tiếp cận nội dung, khơi gợi trách nhiệm của người học.

Để đáp ứng yêu cầu cơ bản trên, cơ sở đào tạo và GV LLCT cần chủ động, tích cực đổi mới phương pháp dạy học, tăng cường ứng dụng và sử dụng thành thạo công nghệ thông tin nhằm nâng cao KNDH các môn LLCT trong tình hình mới.

2.3. Một số kỹ năng dạy học (KNDH) cần thiết của GV LLCT hiện nay

KNDH LLCT là khả năng tổ chức thực hiện các hoạt động dạy học các môn LLCT có hiệu quả của GV trong điều kiện nhất định dựa trên sự lựa chọn nội dung, phương pháp, phương tiện phù hợp với mục tiêu dạy học LLCT trong thời gian quy định.

Việc tổ chức quá trình dạy học LLCT theo hình thức nào cũng đều được tiến hành qua các khâu: chuẩn bị bài giảng; thực hiện bài giảng; kiểm tra, đánh giá kết quả học tập. Ở từng khâu, đòi hỏi GV phải có các kỹ năng (KN) tương ứng như sau: KN chuẩn bị bài giảng LLCT; KN thực hiện bài giảng LLCT; KN đánh giá kết quả học tập các môn LLCT.

Thứ nhất, KN chuẩn bị bài giảng LLCT. Chuẩn bị bài giảng là một hình thức tổ chức lao động một cách

khoa học nhằm thực hiện tốt quá trình lĩnh hội tri thức của người học, đòi hỏi GV phải có tính tổ chức, tính kỷ luật, tính sư phạm và tính khoa học. Một bài giảng LLCT có tính sáng tạo, cuốn hút người học khi GV chuẩn bị bài giảng chu đáo với kiến thức sâu rộng, yêu thích việc giảng dạy, tin tưởng vào sự đúng đắn, khoa học của những vấn đề mình trình bày với nghệ thuật sư phạm điêu luyện. Khi nhận nhiệm vụ giảng dạy, GV cần tìm hiểu và nắm vững các thông tin về người học: số lượng, trình độ chuyên môn, trình độ học vấn, nghề nghiệp, kinh nghiệm sống,... nhằm xác định mục tiêu, nội dung, phương pháp dạy học phù hợp và đảm bảo thời gian theo quy định.

GV phải chuẩn bị hệ thống học liệu đa dạng và phong phú bao gồm tài liệu bắt buộc (giáo trình, bài giảng điện tử,...), tài liệu tham khảo (các tác phẩm kinh điển của C.Mác, Ph.Ăngghen, V.I.Lênin và Hồ Chí Minh, các văn kiện, nghị quyết đại hội, báo, tạp chí chuyên ngành,... liên quan đến nội dung bài giảng). Mỗi bài giảng điện tử cần định hướng vào các mục tiêu chuẩn về kiến thức, KN và thái độ. Bài giảng cần có cấu trúc rõ ràng, có sự liên kết giữa các phần; từ ngữ dễ hiểu, chính xác về mặt khoa học; hệ thống bài tập phong phú, đa dạng, đảm bảo tính phù hợp với người học; màu sắc hình nền phong chữ, cỡ chữ phù hợp; giao diện đẹp, thân thiện, thu hút sự chú ý của người học.

Thứ hai, KN thực hiện bài giảng LLCT. KN thực hiện bài giảng LLCT là khả năng tiến hành giờ giảng theo trình tự các bước dạy học dựa trên sự tương tác giữa GV và người học để đạt được mục tiêu đề ra. Việc triển khai bài giảng phải thúc đẩy tính tích cực của người học nhằm chiếm lĩnh tri thức, hình thành KN, thái độ tích cực.

Trước tiên, GV phải thu hút người học ngay khi vào bài thông qua KN mở đầu bài giảng hấp dẫn, cuốn hút, tự nhiên. Tiếp theo là KN trình bày bài giảng - một KN cơ bản và đặc thù trong giảng dạy LLCT. GV cần trình bày bài giảng logic, hệ thống, có luận điểm, luận cứ rõ ràng; có sự kết nối theo từng phần của nội dung phù hợp với khả năng tiếp thu của người học; có sự neo chốt vấn đề để khắc sâu kiến thức nhằm giúp người học dễ nhớ, nhớ lâu và nắm được bản chất của vấn đề. Trên cơ sở đó, người học mới có đủ bản lĩnh và dũng khí để đấu tranh bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng và phản bác các luận điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới hiện nay.

Để người học tập trung trong giờ học, GV cần chú ý tạo sự tương tác đa chiều giữa GV với người học và giữa người học với nhau thông qua các phương pháp dạy học tích cực và tăng cường ứng dụng công nghệ

thông tin trong giảng dạy. Một số phương pháp được sử dụng có hiệu quả trong giảng dạy LLCT như: hỏi - đáp; dạy học bằng tình huống; làm việc nhóm;... đã thúc đẩy người học chủ động, tích cực tham gia vào các hoạt động học tập. Tuy nhiên, khi sử dụng các phương pháp này đòi hỏi GV phải có KN điều phối: đặt câu hỏi; lắng nghe tích cực, phản hồi hiệu quả;... Đồng thời, trong quá trình tổ chức, điều khiển giờ giảng, GV cần kiểm soát cảm xúc của bản thân cũng như quản lý tốt thời gian trên lớp để đảm bảo thực hiện đúng kế hoạch bài giảng đã được thông qua.

2.4. Giải pháp nâng cao KNDH cho GV LLCT trong tình hình mới

Một là, xây dựng kế hoạch, bố trí, sắp xếp, tạo điều kiện để đội ngũ GV LLCT được bồi dưỡng nâng cao KNDH. Để xác định đối tượng bồi dưỡng KNDH LLCT, cơ sở đào tạo cần phân biệt đầy đủ, chính xác trình độ KNDH của GV để đưa vào kế hoạch bồi dưỡng. Thực tế cho thấy, nhóm GV trẻ tuổi mới vào nghề dưới 5 năm sử dụng tốt các phương tiện dạy học hiện đại, tuy nhiên còn thiếu những KNDH cơ bản. Ngược lại, nhóm GV lớn tuổi với thâm niên công tác lâu năm, có nhiều kinh nghiệm giảng dạy truyền thống nhưng chưa mạnh dạn và còn hạn chế trong đổi mới phương pháp dạy học và ứng dụng công nghệ, hoặc giảng dạy bằng phương tiện hiện đại nhưng vẫn theo phương pháp truyền thống... Vì vậy, các đơn vị chuyên môn phải tổ chức đánh giá nhu cầu của GV kết hợp với yêu cầu của cơ sở đào tạo. Trên cơ sở đó tập hợp, phân biệt các nhóm đối tượng cần bồi dưỡng. Sau đó, xác định mục tiêu, nội dung, hình thức tổ chức bồi dưỡng cho từng nhóm GV một cách phù hợp, khả thi và hiệu quả. Để triển khai được hoạt động bồi dưỡng, cơ sở đào tạo phải đảm bảo các điều kiện tổ chức bồi dưỡng nhằm hình thành những công cụ quản lý hữu hiệu để nâng cao chất lượng đội ngũ GV LLCT: đề ra chủ trương, xây dựng các tiêu chuẩn GV LLCT; cách thức tổ chức thực hiện, chỉ đạo, kiểm tra, đánh giá, tạo điều kiện để kế hoạch được thực hiện có hiệu quả; có quy định, chính sách để khuyến khích, duy trì, phát triển việc nâng cao KNDH cho GV LLCT một cách bền vững.

Hai là, đa dạng hoá hình thức, phương pháp bồi dưỡng KNDH cho GV LLCT. Hàng năm, cơ sở đào tạo cần dành kinh phí bồi dưỡng nâng cao KNDH cho GV thông qua các hoạt động: hội thảo, tọa đàm, tập huấn,... Các hình thức này cần linh hoạt và xuất phát từ nhu cầu và thực tế của đơn vị. Nếu có thể, cơ sở đào tạo mời chuyên gia quốc tế từ các nước có nền giáo dục tiên tiến đến trao đổi tại các cuộc hội thảo, tọa đàm và mời các chuyên gia giáo dục

trong nước đến tập huấn cho GV. Tuy nhiên, có thể tận dụng nhân lực tại chỗ là những GV có KN giảng dạy tốt, có nhiều kinh nghiệm được đào tạo trong và ngoài nước về giáo dục tham gia vào các hoạt động bồi dưỡng dưới hình thức các buổi sinh hoạt chuyên môn về KNDH, các giờ giảng mẫu. Ngoài ra, khuyến khích GV tham gia Hội thi GV dạy giỏi, đẩy mạnh công tác dự giờ trong các khoa nhằm trao đổi, chia sẻ và hỗ trợ nhau tiến bộ.

Ba là, đưa đội ngũ GV LLCT đi học tập, tham quan thực tế. Tham quan học tập thực tế tại các đơn vị, cơ quan giúp GV kiểm nghiệm kiến thức lý luận, vận dụng lý luận đã nắm bắt để giải quyết những vấn đề thực tiễn, góp phần bổ sung những điểm mới, giải đáp những vấn đề thực tiễn đặt ra, củng cố niềm tin của mình và tăng niềm tin cách mạng của người học vào đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước. Qua trải nghiệm thực tế, GV sẽ truyền đạt cho người học một cách chân thực và sống động.

3. Kết luận

Có thể khẳng định vai trò của người thầy dù ở thời đại nào, môi trường nào cũng quan trọng, đặc biệt với đội ngũ GV giảng dạy LLCT càng phải nhận thức rõ được trọng trách cao cả của mình. Do vậy, với các yêu cầu trên, đòi hỏi GV phải thực hiện thường xuyên, đồng bộ để phát triển toàn diện bản thân, có như thế mới nâng cao chất lượng giảng dạy LLCT tại các TĐH trong giai đoạn hiện nay.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2021). *Báo cáo của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII về tổng kết công tác xây dựng Đảng và thi hành Điều lệ Đảng* (tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng), Hà Nội.
- [2]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019). *Công văn số 3056/BGDĐT-GDDH của Bộ Giáo dục và Đào tạo ngày 19/7/2019 về việc hướng dẫn thực hiện chương trình, giáo trình các môn LLCT*, Hà Nội
- [3]. Phạm Quốc Hương (2020). *Một số vấn đề giáo dục ý thức chính trị cho SV khu vực Tây Nguyên hiện nay*. Luận án Tiến sĩ, Viện Khoa học xã hội.
- [4]. Hoàng Minh Loan (2017). *Phương pháp tạo hứng thú cho SV khi học các học phần LLCT*. Tạp chí Lý luận Truyền thông, Số 2, tr. 37-42.
- [5]. Hồ Chí Minh (2011). *Toàn tập*, tập 11. NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [6]. Nguyễn Văn Tráng (2018). *Một số giải pháp nâng cao chất lượng dạy học các môn LLCT cho SV năm thứ nhất Trường Cao đẳng Sư phạm Bà Rịa - Vũng Tàu*. Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt tháng 6.